

સામાયિક

(મુનીશ્રી સંતબાલજનાં પધ્યાનુવાદ સહિત)

:: રજુઆત ::
ત્ર્યંબકલાલ ઉ. મહેતા

પ્રકાશક

ઉમેદચંદભાઈ એન્ડ કસુંબાબેન ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ

“સિધ્ધાર્થ” ઉ, દાદા રોકડનાથ સોસાયટી,
નારાયણનગર, પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૭

સામાયિક

(મુનીશ્રી સંતબાલજનાં પધ્યાનુવાદ સહિત)

:: રજુઆત ::
ત્ર્યંબકલાલ ઉ. મહેતા

પ્રકાશક

ઉમેદચંદભાઈ એન્ડ કસુંબાબેન ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ

“સિધ્ધાર્થ” ઉ, દાદા રોકડનાથ સોસાયટી,
નારાયણનગર, પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૭
ફોન : (૦૭૯) ૨૬૬૦૮૮૧૬
મોબાઈલ : ૯૮૭૯૦૨૬૩૫૪

પ્રકાશક : ઉમેદચંદભાઈ એન્ડ કસુંબાબેન ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ
“સિધ્ધાર્થ” ઉ, દાદા રોકડનાથ સોસાયટી,
નારાયણનગર, પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૭
ફોન : (૦૭૯) ૨૬૬૦૮૮૧૬
મોબાઈલ : ૯૮૭૯૦૨૬૩૫૪

આવૃત્તિ: પ્રથમ - મે-૨૦૦૪

નકલ : ૧૦૦૦

કિંમત : ઉપયોગ

મુદ્રક : અરીહંત પ્રિન્ટર્સ,
કે-૬, વિભાગ-૧, શાયોના સિટી,
ઘાટલોડિયા, અમદાવાદ-૩૮૦૦૬૧
મોબાઈલ : ૯૮૨૫૦૨૩૨૩૯

- પ્રાપ્તિ સ્થાન :
૧. ઝ્યં. યુ. મહેતા
“સિધ્ધાર્થ” ઉ, દાદા રોકડનાથ સોસાયટી,
નારાયણનગર, પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૭
ફોન : (૦૭૯) ૨૬૬૦૮૮૧૬
  ૨. ડૉ. લીના મહેતા
ડી-૪, સી-ફેઈસ પાર્ક,
૫૦, ભુલાભાઈ દેસાઈ રોડ,
મુંબઈ-૪૦૦ ૦૨૬
ફોન : ૨૩૬૩૦૩૨૫, ૨૩૬૩૦૩૦૭
  ૩. Kirit T. Mehta
11505, Continental Forest Drive,
Disputanta,
VA-23842, (U.S.A.)
Phone : 804-862-1974

અર્પણ

જેને, કર્મયોગે, માત્ર સોળ વર્ષની કાચી વયમાં જ વૈધવ્ય પ્રાપ્ત થયું,
અને જેણે ત્યારબાદ ૯૩ વર્ષની પાકટ વયે પહોંચ્યા સુધી
અમોને માતૃવત પ્રેમ આપ્યો,
જેણે સંસ્કૃતનો પદ્ધતિસરનો અભ્યાસ પિતાશ્રી પાસે કરી ભારતિય સંસ્કૃતિને અનુસરી
સમાજસેવા અને ધર્મ ધ્યાનમાં જ મન પરોવ્યું.
જેણે પુ. મુનિશ્રી, નાનચંદજી મહારાજશ્રીને ગુરૂપદે સ્થાપી
જૈન આગમોને અનુસરી જીવન પસાર કર્યું,
જેના મધુર કંઠે સામાયિક તથા પ્રતિકમણથી વાંકાનેરનો
ઉપાશ્રય અવાર-નવાર ગુંજી ઉઠતો,
તે અમારા પુ. મોટા બહેન વિદુષી ધવલ ગૌરી (દુધી બહેન) ના
પવિત્ર ચરણ કમળમાં આ એક નાનું પુષ્પ અર્પણ કરીએ છીએ.

- આપના અનુજો તથા કુટુંબીઓ

અ નુ ક મ શિ કા

ક્રમ	વિગત	પાના નંબર
૧.	પ્રાસ્તાવિક - સામાયિક કાયોત્સર્ગ શું છે ?	૪
૨.	સામાયિક શરૂ કરતી વખતે લેવાની પ્રતિજ્ઞા	૮
૩.	નવકાર મંત્ર પાઠ-૧	
	અસલ અર્ધ-માગધી	૯
૪.	નવકાર મંત્ર - પદ્યાનુવાદ	૧૦
૫.	તિખ્ખુત્તો - પદ્યાનુવાદ	૧૧
૬.	ઈરિયા વહિયા - પદ્યાનુવાદ	૧૨
૭.	તસ્સોત્તરી - પદ્યાનુવાદ	૧૪
૮.	લોગ્ગસ - અર્ધમાગધી	૧૫
૯.	લોગ્ગસ - પદ્યાનુવાદ	૧૬
૧૦.	સામાયિક આદરવાનો પાઠ - પદ્યાનુવાદ	૧૭
૧૧.	નમોથ્યુણં - અર્ધમાગધી	૧૮
૧૨.	નમોથ્યુણં - પદ્યાનુવાદ	૧૯
૧૩.	સામાયિક પાળવા - પદ્યાનુવાદ	૨૨
૧૪.	ક્ષમાપના - શ્રીમદ્જી	૨૪

પ્રાસ્તાવિક

સામાયિક કાયોત્સર્ગ શું છે ?

“સામાયિક” શબ્દ સામાજ્યં ઉપરથી આવ્યો છે. તેનું પદ “સમય” કે “સામાય” છે. સમાય એટલે સમની પ્રાપ્તિ - સમસ્ત આય: સમાય: - સમ એટલે સમભાવ - રાગદ્વેષ રહિતની અવસ્થા. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો સામાયિકનો હેતુ અમુક સમયને માટે સમભાવ અને શાંતિ પ્રાપ્ત કરી તે કાયમને માટે પ્રાપ્ત થાય તેવી કેળવણી.

આથી સામાયિકની રચનામાં કાયોત્સર્ગ (કાઉસ્સગ)ને અગ્રસ્થાન આપવામાં આવેલ છે. આ કાયોત્સર્ગની વિધિ પૂર્ણ રીતે થઈ શકે તે માટે નવકાર મંત્ર બોલી તિષ્ઠુતોના પાઠમાં પંચ પરમેષ્ટીને વંદના કરવામાં આવી છે અને ત્યારબાદ “ઈરિયા વહિયા”ના પાઠમાં મન, વચન અને કાયાથી નિગોદના જીવોથી માંડી પંચેન્દ્રિય જીવોની કોઈપણ પ્રકારે આશાતના કરી હોય તો તેની ક્ષમા માંગવામાં આવી છે.

ત્યારબાદ પાઠ ૪ જે તસ્સોતરી કરણનો છે તેમાં કાયોત્સર્ગ (કાઉસ્સગ)ની વિધિનો ઉલ્લેખ આવે છે. તેમાં આ “કાયોત્સર્ગ” શું છે તે પ્રથમ સમજાવ્યું છે અને કાયોત્સર્ગ દરમ્યાન કાયાના અમુક વ્યાપારો અનિવાર્ય થઈ પડે તે માટે છૂટ આપવામાં આવી છે.

કાયોત્સર્ગ એટલે “કાયા”નો “ઉત્સર્ગ” - કાયાને ભૂલી જવી. દેહભાન ભૂલીને આત્મભાનમાં સ્થિર થવું. કાયાને ભૂલી જવું એટલે શું? ગૃહસ્થજીવનની તમામ સાંસારિક પ્રવૃત્તિઓ “કાયા”ની જ પ્રવૃત્તિઓ છે. સંસારની તે તમામ ઘટમાળોમાં રાગ દ્વેષ, માયા, મોહ વગેરેના અનેક પ્રસંગો આવતા હોય છે. કાયોત્સર્ગ વખતે તે તમામ પ્રસંગો ભૂલી જઈને આપણું જે શાશ્વત સ્વરૂપ - આત્મસ્વરૂપ છે તેમાં મન સ્થિર કરવું તેવો આદેશ છે. સમ એટલે સમતાના ગુણો પ્રગટાવવા. કામ, ક્રોધ, મોહ, લોભ વગેરે કષાયોથી આત્માને ક્ષુબ્ધ થતો અટકાવવાની જરૂર છે અને તે ત્યારે જ અટકે કે જ્યારે મનની ચંચળતા કાબૂમાં રાખી આત્મામાં જ મનને પરોવાય.

પરંતુ પ્રશ્ન એ છે કે આમ કરવાનો સરળ રસ્તો શું હોઈ શકે? ગીતામાં અર્જુને પણ ભગવાનને આ જ પ્રશ્ન પૂછ્યો અને કહ્યું કે ભગવાન ! મનને કાબૂમાં રાખવાનું એટલું જ દુષ્કર છે જેટલું દુષ્કર વાયુને કાબૂમાં રાખવાનું છે. ભગવાને સામાયિક

તેના બે રસ્તા બતાવ્યા - એક તો વૈરાગ્યથી અને બીજો અભ્યાસથી મનને કાબૂમાં લઈ શકાય તેમ જણાવ્યું. સામાયિકની વિધિમાં આ બન્ને રસ્તાઓનો નિર્દેશ આવે છે. સામાયિકની શરૂઆતમાં જ નવકાર મંત્ર, તિખ્ખુત્તો અને લોગસ્સના પાઠો “વૈરાગ્યની” ભાવના ઉત્પન્ન કરવા માટે છે અને ઈરિયા વહિયાનો પાઠ કષાયોને લઈને થતી હિંસાને દૂર કરવા માટે છે અને રોજિંદા વ્યવહારમાં નિયમિત રીતે સામાયિક કરવાનો જે આદેશ છે તે “અભ્યાસ” માટે છે.

આ અભ્યાસની સરળતા માટે ધ્યાન (Meditation)ની વિવિધ પ્રકારની વિધિઓ છે. પરંતુ તે દરેકનો હેતુ મનને ફક્ત આત્મામાં સ્થિર કરીને તેના બીજા સંવેગો અટકાવવાનો જ છે. આ માટે જે સરળ વિધિ છે તે નીચે પ્રમાણે છે:

(૧) પ્રભાતના પહોરમાં જ્યારે સંસારની ઘટમાળ હજી શરૂ થઈ ન હોય અને વાતાવરણ સ્વચ્છ તથા તાજગી ભરેલ હોય ત્યારે કોઈ શાંત સ્થળે એક આસન ઉપર કોઈપણ જાતના માનસિક કે શારીરિક તનાવ વિના કરોડરજ્જુ સીધી રાખી સ્થિર બેસો.

(૨) પછી વિચારો કે માનવજીવનનો અંતિમ હેતુ શું છે? “શાશ્વત શાંતિ અને સમતા”માંથી પ્રાપ્ત થતો આનંદ મેળવવાનો જ અંતિમ હેતુ છે તેમ બોધિ પ્રાપ્ત કરનાર તમામ વિચારકોએ કહેલ છે તે સત્ય છે? આ પ્રશ્નનો જવાબ તમારા અંતરાત્મામાંથી હકારનો મળતો હોય તો જ ધ્યાનની પ્રક્રિયામાં આગળ વધવાનું શક્ય છે.

(૩) જવાબ જો હકારમાં આવતો હોય તો બીજો પ્રશ્ન આપણી જાતને કરવાનો રહે છે. તે એ છે કે “શાશ્વત શાંતિ અને સમતા” અશાશ્વત - ક્ષણિક - વસ્તુમાંથી પ્રાપ્ત થઈ શકે કે જે વસ્તુ પોતે જ શાશ્વત છે તેની મારફત થઈ શકે? આ બીજા પ્રશ્નનો જવાબ જરૂર આવશે કે જે વસ્તુ શાશ્વત છે તેમાંથી જ મળી શકે.

(૪) હવે આગળ વધો કે આપણા જીવનમાં શાશ્વત શું છે? શરીર અગર શરીર મારફત પ્રાપ્ત કરેલ વસ્તુ અને સંબંધો શાશ્વત છે કે શરીરમાં રહેલ ચૈતન્ય તત્ત્વ - આત્મા? જવાબ જરૂર મળશે કે આત્મા.

(૫) જો આમ હોય તો સિદ્ધ થાય છે કે શુદ્ધ આત્મતત્ત્વ મારફત જ આપણને શાશ્વત “શાંતિ અને સમતા” પ્રાપ્ત થઈ શકે અને આત્મતત્ત્વ ત્યારે શુદ્ધ ગણાય કે જ્યારે કાયમ માટે નહીં તો થોડીક ક્ષણ માટે પણ આત્માને શરીરના વ્યાપારો મારફત ઉત્પન્ન થતા કષાયોથી દૂર રાખીએ. કષાયોને આ રીતે દૂર રાખવાની આ પ્રક્રિયાને કાયોત્સર્ગ કહેવાય.

(૬) આ માટે વારંવાર યાદ રાખવા માટેનું સૂત્ર છે :

“સહજાનંદી, શુદ્ધ સ્વરૂપી, અવિનાશી હું આત્મસ્વરૂપ” એટલે કે “હું” કોણ છું? તેના જવાબમાં કહે છે કે હું આત્મસ્વરૂપ છું અને મારો તે આત્મા કષાયોથી મુક્ત થયેલ શુદ્ધ સ્વરૂપે છે, તે અવિનાશી છે અને સત્ ચિત્ત અને આનંદ તેને સહજરૂપે પ્રાપ્ત છે. આ સૂત્રનું રટણ રાત-દિવસની તમામ પ્રવૃત્તિઓ દરમ્યાન જો રહે તો કાયોત્સર્ગ સફળતાપૂર્વક થાય.

(૭) આટલું થયા બાદ સીધા ટકાર બેસી શરીર તથા મનના તમામ પ્રકારના તનાવોને દૂર કરી શાંત ચિત્તે થોડાક ઊંડા શ્વાસ લો અને મૂકો.

(૮) ત્યારબાદ કુદરતી રીતે જે શ્વાસોચ્છ્વાસ લેતા હોઈએ તે પ્રમાણે લો પરંતુ તમારું સમગ્ર ધ્યાન ફક્ત શ્વાસ લેવા અને મૂકવા ઉપર જ રાખો.

(૯) આમ કરતાં તરેહ તરેહના વિચારો આવશે અને ધ્યાનની પ્રક્રિયામાં વિક્ષેપ પડતો જણાશે. પરંતુ તેથી મૂંઝાયા વિના એટલું કરો કે કોઈ એક વિચારમાં ચિત્તને અટકવા દેવું નહીં અને વિચારોની હારમાળાને સિનેમાનું ચિત્ર જોતા હોઈએ તે રીતે પસાર થવા દો.

(૧૦) વિચારની હારમાળાને અટકાવવા શ્વાસ લેવા અને મૂકવા ઉપર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાના પ્રયાસો ચાલુ જ રાખવા.

(૧૧) બધા વિચારો કાયાના વ્યાપારોમાંથી ઉત્પન્ન થયા હોય છે, તેથી તેનો ઉત્સર્ગ કરવાની જરૂર હોવાથી મારું ખરું સ્વરૂપ આત્માનું છે તે એક જ ખ્યાલ શ્વાસની ક્રિયા સાથે થવા દેવો.

(૧૨) ધ્યાન યોગની એક બીજી ક્રિયા શરીરમાં રહેલ સાત ચક્રો ઉપર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની છે તેનો ઉલ્લેખ પણ અહીં જરૂરનો છે. જે કોઈને તે અનુકૂળ પડે તો તે પણ કાયોત્સર્ગની જ ક્રિયા છે. આ ચક્રો નીચે મુજબ શરીરમાં છે:

૧. સહસ્રાર ચક્ર - મસ્તિષ્કમાં તદ્દન ઊંચે
૨. આજ્ઞાચક્ર - કપાળમાં ચાંદલો કરીએ તે જગ્યાએ
૩. વિશુદ્ધિ ચક્ર - ગળામાં સ્વરનળી પાસે
૪. અનાહત ચક્ર - છાતીમાં હૃદય પાસે
૫. મણિપુર ચક્ર - ડૂંટી પાસે પેટમાં
૬. સ્વાધિષ્ઠાન ચક્ર - જનનેન્દ્રિય નીચે
૭. મૂલાધાર ચક્ર - કરોડરજજુના અંત ભાગમાં

આમાંથી કોઈ એક ચક્ર કે વારાફરતી દરેક ચક્ર ઉપર ધ્યાન કેન્દ્રિત થઈ શકે તો તે પણ કાયોત્સર્ગ થશે.

(૧૩) આત્મસ્થિત થવા માટે અને બીજા વિચારોમાં મનને ભટકતું અટકાવવા એક સરળ ઉપાય છે અને તે એ છે કે શ્વાસ છોડતી વખતે “ઓમ્કાર” (ૐ)નું રટણ મૌખિક કરવું. “ઓમ્કાર” ભારતની ત્રણેય સંસ્કૃતિ — વૈદિક, જૈન અને બૌદ્ધ — થી સ્વીકૃત છે. જૈન વિદ્વાનો “ઓમકાર”માં નવકાર મંત્રનું રટણ જોવે છે. “ઓમ્કાર”ના રટણથી સમસ્ત શરીરમાં જે સ્પંદનો ઉત્પન્ન થાય છે તે આત્મિક શાંતિ માટે અતિ અગત્યનાં છે અને તેથી જ ભારતીય સંસ્કૃતિમાં તેનું સ્થાન સર્વમાન્ય છે.

કાયોત્સર્ગની આ ક્રિયા નિયમિત રીતે અને કાળજીપૂર્વક કરવામાં આવે તો આપણી માનસપ્રક્રિયામાં અને સાંસારિક પ્રવૃત્તિઓમાં અદ્ભુત ફેરફારો થવા સંભવ છે.

રજુઆત :

સામાયિક કરતી વખતે અમુક પાઠોની મૂળ ગાથાઓ સાધકોને આત્મસાત થએલ હોવો સંભવ છે અને તે મૂળ અર્ધમાગધીમાં બોલાય તો તે ગાથાઓના ઉચ્ચારથી જે સ્પંદનો ઉત્પન્ન થાય છે તેનો લાભ પણ સાધકોને મળે તે હેતુથી તે મૂળ સ્વરૂપે આપીને તેનું સંતબાલજીએ કરેલ પદ્યાન્તર પણ આપવામાં આવેલ છે. દા. “નવકાર મંત્ર” “લોગ્ગસ” તથા “નમોથ્યુણં” ના પાઠો.

સામાયિકના પાઠોનો ક્રમ રૂઢીગત રીતે જે બોલાય છે તે ક્રમ મારા નમ્ર મત મુજબ બરાબર નથી. દા.ત. પાઠ-૬ જે “સામાયિક આદરવા” નો પાઠ છે તે પ્રથમ આવવો જોઈએ. કારણ કે તે પહેલાના પાઠ નં. ૧ થી ૫ સામાયિકનો જ હિસ્સો છે તેથી તે પાઠો બોલ્યા બાદ સામાયિક “આદરવા” ની વિધિ હોય તે અતાર્કિક છે. આ રીતે પાઠોના ક્રમ બાબત ફેર વિચારણા કરવી જરૂરી છે. પરંતુ હાલ રૂઢીગત પ્રણાલિકામાં ફેરફાર કરવાનું યોગ્ય નથી. કારણ કે ઘણા સાધકો ચાલુ પ્રણાલિકાથી ટેવાઈ ગયા હશે.

ક્ષમાપનાનો પાઠ બોલાયાબાદ શ્રીમદ રાજયંદ્રજીએ રચેલ ક્ષમાપના દાખલ કરી છે.

“સિદ્ધાર્થ”, ૩, દાદા રોકડનાથ સોસા.,

ચં. ઉ. મહેતા

નારાયણનગર, પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦૦૭

ફોન : ૨૬૬૦૮૮૧૬

સામાયિક

૭

સામાયિક શરૂ કરતી વખતે લેવાની પ્રતિજ્ઞા :

(કરેમિ ભંગે સૂત્ર)

કરેમિ ભંતે ! સામાઈયં, સાવજ્જં જોગં પચ્ચકખામિ ।

જાવ નિયમં પજ્જુવાસામિ, દુવિયં તિવિહેણં,

મણેણં વાયાએ કાએણં, ન કરોમી નકારવેમી

તસ્સ ભંતે ! પડિક્કમામિ નિંદામિ

ગરિહામિ અપ્પાણં વોસિરામિ ॥

અર્થ :

હે ભગવાન ! હું સામાયિક વ્રત ગ્રહણ કરું છું; પાપવાળી પ્રવૃત્તિઓને છોડવાની પ્રતિજ્ઞા કરું છું. જ્યાં સુધી આ નિયમને હું સેવું ત્યાં સુધી મન વચન તથા કાયાથી ત્રીવિધ પ્રકારે પાપવાળી પ્રવૃત્તિ કરીશ નહિ કે કરાવીશ નહિ.

હે ભગવાન ! અત્યાર સુધીની આવી પાપયુક્ત જે પ્રવૃત્તિ મેં કરી હોય તેમાંથી હું નિવૃત્ત થાઉં છું, તેવી પ્રવૃત્તિઓને હું ખોટી ગણું છું અને આપની સાક્ષીએ તેવો એકરાર પણ કરું છું. પાપોથી મલિન થએલ મારા આત્માને હું ત્યજી દઉં છું.

સામાયિક

નવકાર મંત્ર

પાઠ - ૧

ૐ નમો અરિહંતાણમ્
નમો સિદ્ધાણમ્
નમો આયરિયાણમ્
નમો ઉવજ્જાયાણમ્
નમો લોચે સવ્વસાહુણમ્

ઐસો પંચ નમુક્કારો સવ્વ પાવપ્પણાસણો
મંગલાર્ણં ચ સવ્વેસિં, પઠમં હવઈ મંગલમ્

ચત્તારી મંગલમ્, અરિહંતા મંગલમ્
સિદ્ધા મંગલમ્, સાહુ મંગલમ્
કેવલી પન્નતો ધમ્મો મંગલમ્

ચત્તારી લોગુત્તમા, અરિહંતા લોગુત્તમા,
સિદ્ધા લોગુત્તમા, સાહુ લોગુત્તમા,
કેવલી પન્નતો ધમ્મો લોગુત્તમો

ચત્તારી શરણમ્ પવજ્જામી, અરિહંતે શરણમ્ પવજ્જામી
સિદ્ધે શરણમ્ પવજ્જામી, સાહુ શરણમ્ પવજ્જામી
કેવલી પવન્નતમ્ ધમ્મં શરણમ્ પવજ્જામી ।

નવકાર મંત્ર - પદ્યાનુવાદ

પાઠ - ૧

ગઝલ

સકલ મંગલ મહીં મંગલ, પ્રથમ મંગલ ગણું જેને,
પ્રભુ તે પંચ પરમેષી, નમું છું પ્રેમથી સૌને -૧
અરિહંતો જિનેશ્વર જે, જીતીને રાગ દ્વેષોને,
વર્યા છે જ્ઞાન કેવળને, નમું છું પ્રેમથી સૌને -૨
બીજા છે સિદ્ધ પરમાત્મા, કરીને ભસ્મ પાપોને,
બિરાજે મુક્તિ પદમાં જે, નમું છું પ્રેમથી સૌને -૩
ધરી ચારિત્ર આચાર્યો, ધરાવે ભવ્ય જીવોને,
વિદારે કર્મના મળને, નમું છું પ્રેમથી સૌને. -૪
ભણાવે જે ઉપાધ્યાયો, સકલ સિદ્ધાંત સમજીને,
રમે છે જ્ઞાનના દાને, નમું છું પ્રેમથી સૌને -૫
અખિલ લોકે મુનિરાજો, જગતના મોહ મારીને,
ગુંથાયા આત્મશુદ્ધિમાં, નમું છું પ્રેમથી સૌને -૬
અમારી આત્મશુદ્ધિનો, વહાલો મંત્ર બોલીને,
અમર પદ સાધવા સારુ, ભજું છું પ્રેમથી સૌને -૭

મહાવીર વાણી :

જય વીયરાય ! જગ-ગુરુ ! હોઉ મમં તુહ પભાવઓ ભયવં ।
ભવ-નિવ્વેઓ મગ્ગણુ-સારિઆ ઈદ્કલ-સિધ્ધી ॥ ૧ ॥

અર્થ : હે વિતરાગ પ્રભુ ! જગદ્ગુરુ ! તમારો જય હો પ્રભુ ! તમારા પ્રભાવથી (તમારી દેશનાના પ્રભાવથી) મને સંસાર પરથી વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થઈ હું મોક્ષ-માર્ગે ચાલી શકું અને મૂક્તિનું ઈષ્ટફલ પ્રાપ્ત કરું તેવી શક્તિ પ્રાપ્ત થાઓ.

શબ્દાર્થ : પભાવઓ = પ્રભાવથી. ભયવં = ભગવાન ! ભવ નિવ્વેઓ = સંસાર પ્રત્યે વૈરાગ્ય. મગ્ગણુ = મોક્ષમાર્ગ. સારિઆ = ચાલવાની શક્તિ.

તિખ્ખુતોનો પાઠ - પઢ્યાનુવાદ

પાઠ - ૨

ગઝલ

વિધિથી વંદના કરવા, વિનયથી ધ્યાન ધારું છું,
દયાળુ પંચ પરમેષ્ટી, તમોને પાય લાગું છું. -૧

પ્રદક્ષિણા કરી જમણી, હવે હું હાથ જોડું છું,
કરીને નાથ ! સ્તુતિ હું, તમોને પાય લાગું છું. -૨

કરીને વંદના તમને, અતિ સત્કાર અર્પું છું,
વધાવી ખૂબ માનેથી, તમોને પાય લાગું છું. -૩

તમે તો પંચ પરમેષ્ટી, અતિ કલ્યાણકારી છો,
મહામંગળ તણા દાતા, તમોને પાય લાગું છું. -૪

દીપો છો દેવ સરખા ને, અતિશય જ્ઞાનવંતા છો,
ખરે મન વાણી કાયાથી, તમોને પાય લાગું છું. -૫

મહાવીર વાણી :

લોગ - વિરુદ્ધચ્યાઓ, ગુરુજણ - પૂઆ પરત્થકરણં ચ ।

સહગુરુ - જોગો તવ્વયણ - સેવણા આભવં અખંડા ॥ ૨ ॥

અર્થ : લોકહિત વિરુદ્ધચ્યાઓનો હુ ત્યાગ કરું ગુરુજનો પ્રત્યે આદરભાવ રાખું,
બીજાનું ભલું કરવાની પ્રવૃત્તિ આદરું, સદ્ગુરુનો યોગ રાખું, જીવનભર તત્વાર્થનેજ
અખંડ રીતે સેવું તેવા આશિષ આપો.

શબ્દાર્થ : લોગ-વિરુદ્ધચ્યાઓ = લોકહિત વિરુદ્ધના કાર્યો.

પૂરવા = આદરભાવ. પરત્થકરણં = પરાર્થે થતી પ્રવૃત્તિ

ઈશિયાવહિયાનો પાઠ - પધ્યાનુવાદ

પાઠ - ૩

(ઓધવજી સંદેશો કહેજો - એ રાહ)

જીવદયાનું રક્ષણ કરવા આજ હું,
પાપ દોષથી માગું મુક્તિ નાથ જો;
હરતાં ફરતાં પંથ વળી કો કાપતાં,
કદી કર્યો મેં કોઈ જીવનો ઘાત જો. -૧

જતાં આવતાં કચર્યાં મેં કો જીવને,
કદી દબાયાં મુજ થકી કો બીજ જો;
ઝાડ પાનને કચર્યાં આ રંકે વળી,
કહી બતાવું સઘળો પાપી પુંજ જો. -૨

પાંચ જાતની લીલ, ફૂલ ને પાણીને,
ઠાર તથા ઝાકળ કે કો કીડિયાર જો;
વળી કચર્યાં કો મંકોડા કે માટીને,
કે નિર્દોષી કરોળિયાની જાળ જો. -૩

પૃથ્વી, જળ, અગ્નિ, વાયુ, તરુ, પાંદડાં,
એકેદ્રિય જીવો એ સહુ ગણાય જો;
અસંખ્ય બે ઈંદ્રિયવાળા જીવ જાણવા,
કરમિયાં કે પોરા આદિ થાય જો. -૪

ત્રણ ઈંદ્રિયના જીવ જાણવા સ્હેલ છે,
કીડી, મંકોડા, માંકડ આદિ હોય જો;
માખી, ભમરા જેવાં બીજાં પ્રાણીઓ,
અસંખ્યા એવા ચતુરિન્દ્રિય ગણાય જો. -૫

પશુ, પંખી ને માનવ આદિ પ્રાણીઓ,
 પંચ ઈન્દ્રિયની પંક્તિમાં મુકાય જો;
 ધસી આવતાં કોઈ હણાયાં મુજથી,
 ઢાંકયાં ધૂળે કે મસળાયાં હોય જો. -૬

કે અથડાવી એક બીજાની સાથ મેં,
 અડકીને અથવા મેં દીધાં દુઃખ જો;
 પરિતાપ કે દીધા એવી રીતથી,
 લૂંટી લીધું તેનું કિંચિત્ સુખ જો. -૭

કષ્ટો દીધાં એ જ પ્રકારે જંતુને,
 હશે ધ્રાશકા કેંક પડાવ્યા નાથ જો;
 સુખસ્થાનથી દુઃખસ્થાનમાં લઈ જઈ,
 પાપબંધ મેં બાંધ્યા આવી રીત જો. -૮

હિંસક કામો આ રીતે મુજથી થયાં,
 નિષ્ફળ થાજો સઘળાં મારાં પાપ જો;
 પશ્ચાત્તાપ કરું છું દિલમાં હું ઘણો,
 ક્ષમા કરો એ માગું છું મહારાજ જો. -૯

મહાવીર વાણી :

વારિજજઈ જઈ વિ નિયાણ - બંધણં વીયરાય ! તુહ સમયે ।
 તહ વિ મમ હુજજ સેવા, ભવે ભવે તુમ્હ ચલણાણં ॥ ૩ ॥

અર્થ : હે વિતરાગ ! તમારા શાસ્ત્રોમાં જો કે નિષ્પાણું કરવાની (એટલે ફળની ચહના કરવાની) મનાઈ છે, તેમ છતાં હું એવું ઈચ્છું છું કે ભવેભવ મને તમારા ચરણોની ઉપાસના કરવાનો યોગ પ્રાપ્ત થાય.

શબ્દાર્થ : વારિજજઈ = વાર્યુ છે, મના કરી છે. જઈ વિ - જો કે,
 સમયે = શાસ્ત્રોમાં. તહ વિ = તો પણ. ચલણાણં = ચરણોમાં.

તસ્સોતરીજો પાઠ - પઢ્યાનુવાદ

પાઠ - ૪

(કાઉસગ્ગ અથવા સમાધિનો પાઠ)

મનહર છંદ

(૧)

આત્મારામ સાથે મારા જીવને હું જોડવાને;
દેહભાન ભૂલી આજે કાઉસગ્ગ કરું છું.
આત્માતણી શુદ્ધિ માટે ધ્યાન ઉચ્ચ ધરવાને;
પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાને કાઉસગ્ગ કરું છું.
માયા મોહ તજવાને પાપકર્મ ટાળવાને;
સ્થિર થઈ આત્મા સાથે કાઉસગ્ગ કરું છું.

(૨)

કાઉસગ્ગ કરવામાં દેહભાન હોય નહિ;
દેહભાન ભૂલતાં હું ભૂલો ઘણી કરું છું.
ભૂલો હવે કરું નહિ ભાવના છે એવી મારી;
થયેલ ભૂલોની માફી દીન ભાવે માગું છું.
શ્વાસ ઊંચો, શ્વાસ નીચો, ઉધરસ છીંક અને;
કાઉસગ્ગમાં બગાસું કદી મને આવે છે.
ઓડકાર વાયુછૂટ, ચકરીને ઊલટીથી;
ગતિમાન મારા દેહ, આંખ, કફ થાય છે.
કોઈ કોઈ વાર વળી અણધાર્યાં કારણોથી;
કાયા કેરું હલન ચલન બહુ થાય છે.
આવા આવા આગારોથી અણધાર્યાં કારણોથી,
ભાવવાળો કાઉસગ્ગ હાનિ નહિ પામે.

(૩)

રૂડી ભાવના ધારીને ક્ષમા માગી લાચારીથી;
ધરવા સમાધિ હું તો ભાવથી બંધાઉં છું.
અરિહંત ભગવંત નમોક્કાર મંત્ર રૂડા;
ગણું નહિ ત્યાં સુધી હું ભાવથી બંધાઉં છું.
ધ્યાનમાં તો મસ્ત બની એક સ્થાન સ્થિર થઈ;
અહિંસા ને મૌન ધારી મોહત્યાગી થાઉં છું.

લોગ્ગસનો પાઠ

પાઠ - ૫

લોગસ્સ ઉજ્જોયગરે ધમ્મ-તિથયરે જિણે,
અરિહંતે કિત્તઈસં ચઉવીસં પિ કેવલી -૧

ઉસભ મજ્જયં ચ વંદે સંભવમભિનંદણંચ
સુમઈય પઉમપ્પહં સુપાસં જિણંચ ચંદપ્પહં વંદે -૨

સુવિહિં ચ પુફ્ફદંતં, સીયલ-સિજ્જંસ-વાસુપુજ્જંચ
વિમલ મણંતંચ જિણં, ધમ્મં સંતિ ચ વંદામી -૩

કુથું અરં ચ મલિં, વંદે મુણિસુવ્વયં નમિજિણંચ,
વંદામી રિટ્ટનેમિં, પાસં તહ વધ્ધમાણંચ -૪

એવં મયે અભિધુઆ, વિહયરયમણા પહીણજરમરણા,
ચઉવીસંપી જિણવરા, તિથયરા મે પસીયંતુ -૫

કિત્તિય વંદિય-મહિયાં, જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા
આરુગ્ગં બાહિલાભં, સમાહિ વર મુત્તમં દિંતુ -૬

ચંદેસુ નિમ્મલયરા આઈચ્ચેસુ અહિયં પયાસયરા
સાગર-વર-ગંભીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિ મમ દિસંતુ -૭

લોગસ્સનો પાઠ - પધ્યાનુવાદ

પાઠ - ૫

દોહરા

જ્ઞાનસૂર્યની જયોતથી, ભાવ દીપ્ત કરનાર;
ધર્મતીર્થના સ્થાપકો, રાગ દ્વેષ હણનાર.
એવા અરિહંત દેવને, તીર્થકર સુખકાર;
ગાઉં ગુણ હું પ્રેમથી, લોગસ્સનો આ સાર.
ચોવીસ તીર્થકર થયા, આર્ય દેશની માંચ;
લઉં છું રૂડાં નામ તે, ભાવ ભરી દિલમાંચ. -૧
ઋષભદેવ પ્રભુ અજીત ને, સંભવ, અભિનંદન;
સુમતિ, પદ્મ, સુપાર્શ્વ ને, ચંદ્રગુણ અનંત. -૨
સુવિધિ, પુષ્પદંત, પ્રભુ, શીતળનાથ, શ્રેયાંસ;
વાસુ, વિમળ, અનંત ને, ધર્મનાથ ને શાંત. -૩
કુંથુ, અર, મલ્લી તથા, મુનિસુવ્રત મહાન;
નમિ, નેમિ, પ્રભુ પાર્શ્વને, વર્ધમાન ભગવાન -૪
એ રીતે ચોવીસની, સ્તુતિ કરું હું આજ;
કર્મ તણી રજ જેમણે, ટાળી સાર્યાં કાજ. -૫
કીધો છે પુરુષાર્થથી, જરા મરણ સંહાર;
એ જ આત્મગુણ પ્રગટજો, મુજ ઉરમાં આ વાર. -૬
વાણીથી ગુણગાનને, દેહ થકી વંદન;
કરી નમું હું પ્રીતથી, આપી અભિનંદન. -૭
આપ આ સકળ લોકમાં, મુક્તિ પામ્યા શ્રેષ્ઠ;
માર્ગું શુદ્ધ સમકિતને, માર્ગું સમાધિ શ્રેષ્ઠ. -૮
ચંદ્ર થકી નિર્મળ અને, રવિથી ઊજળા આપ;
જ્ઞાન પ્રકાશ્યું આપનું, હણી તિમિરદળ કાંપ. -૯
સાગર કરતાં શ્રેષ્ઠ છે, ગંભીરતા નિ:શંક,
મુક્તિપદ મળજો મને, એ જ માર્ગું હું રંક. -૧૦

સામાયિક આદરવાનો પાઠ - પદ્યાન્તર

પાઠ - ૬

ગઝલ

ન ક્રિયા પાપની કરવા, કરણ બે યોગ ત્રણ સાથે;
અખિલ લોકે ઘડી બે હું, હૃદયથી આદરું વ્રતને.

કરું કે હું કરાવું નહીં, નિવર્તું પાર્ષ્કર્મોથી;
તજું હું પાપ વ્યાપારો, હવે હું આદરું વ્રતને.

કરેલાં પાપનાં કર્મો, નિવારી નિદતો હું તો;
ગુરુ સાખે ષિકારીને, હવે હું આદરું વ્રતને.

વળી વિષયો કષાયો જે, વસ્યા છે હાડ ને હૈયે,
તજું છું તેમને સ્વામી ! હવે હું આદરું વ્રતને.

દુકખ-ખઓ, કમ્મ-ખઓ, સમાહિ-મરણં ચ બોહિ-લાત્મો અ ।
સંપજજઉ મહએઅં, તુહ નાહ ! પણામ - કરણેણં ॥ ૪ ॥

અર્થ : હે નાથ ! તમને પ્રણામ કરવાથી દુઃખોને નાશ થાય, કર્મોનો નાશ થાય, સમ્યક્ત્વ સાંપડે અને શાંતિ પૂર્વક મૃત્યુ થાય તેવી પરિસ્થિતિ મને ઉત્પન્ન થજો.

શબ્દાર્થ : દુકખ-ખઓ = દુઃખનો નાશ, કમ્મ-ખઓ = કર્મનો ક્ષય, સમાહિ-મરણં = સમાધીમરણ બોહિ-લાત્મો = સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ, સંપજજઉ = પ્રાપ્તથજાજો, મહ=મને, તુહ=તમને, પણામ-કરણેણં = પ્રણામ કરવાથી.

નમોથ્યુણં

પાઠ - ૭

નમોથ્યુણં અરિહંતાણં ભગવંતાણં આઈગરાણં
તિથ્યરાણં સયં સંબુદ્ધાણં પુરિસોત્તમાણં
પુરિસસિહાણં પુરિસવર - પુંડરિયાણં
પુરિસવર - ગંધહથ્થિણં લોગુત્તમાણં લોગનાહાણં
લોગહિયાણં ચખ્ખુદયાણં મગ્ગદયાણં સરણદયાણં
જીવદયાણં બોહિદયાણં ધમ્મદયાણં ધમ્મદેસિયાણં
ધમ્મનાયગાણં ધમ્મ સારહિણં ધમ્મવર - ચાઉરંત
ચક્કવટ્ટિણં દીવોવાણં સરણગઈ - પઈઠાણં
અપડિહયવરનાણં. દંસણધરાણં વિયટ્ટછઉમાણં
જિણાણં જાવયાણં, તિન્નાણં તારયાણં, બુદ્ધાણં
બોહિયાણં, મુત્તાણં મોયગાણં, સવન્નુણં
સવ્વદરિસિણં, સિવ મયલ મરૂપ મણંત મખ્ખય
મવ્વાબાહ મપુણરાવિત્તિ, સિદ્ધિ ગઈ નામધેયં
ઠાણં સંપત્તાણં, નમો જિણાણં જીયભયાણં

નોંધ : નમોથ્યુણં ત્રણ વખત બોલવું

નમોસ્ત્યુષાંનો પાઠ - પધ્યાન્તર

પાઠ - ૭

(ઓધવજી સંદેશો કહેજો શ્યામને-એ રાહ)

વંદન કરું છું વહાલા હું અરિહંતને,
વંદન કરું છું વહાલા સિદ્ધ ભગવંત જો;
આપ તણા આત્મિક સુખની તો વાત શી,
જ્ઞાન અને દર્શન દીપે જ અનંત જો. -૧

જગત મહી જે ઉચ્ચ અહિંસા ધર્મ છે,
આપે સ્થાપ્યો તેહ ધર્મ નિરધાર જો;
ભવસાગરથી તારે તે તો તીર્થ છે,
આપ તીર્થના સ્થાપક જગ મોઝાર જો. -૨

તત્ત્વ મહી તો જ્ઞાની સ્વયં છો આપશ્રી,
આત્મજ્ઞાનમાં સૌથી ઉત્તમ નાથ જો;
રાગ દ્વેષના શત્રુઓ હણવા થકી,
લોક મહી છો સિંહ સમાન સમર્થ જો. -૩

કોમળતા તો કમળ તણી છે આપમાં,
દયાવાનમાં કોમળતા પંકાય જો;
કમળ સમાન અસંગ રહ્યા સંસારથી
અહો વિરક્તિ વિરલી તે અંકાય જો. -૪

ગંધહસ્તીની વાસ થકી સૌ હસ્તીઓ,
અળગા રહે એ ગંધ તણો પરતાપ જો;
કર્મ-શત્રુઓ આપ થકી અળગા રહે,
અડોલતામાં ગંધહસ્તી સમ આપ જો. -૫

લોક મહી તો સર્વોત્તમ છો આપશ્રી,
સત્ય માર્ગના સૂચક તેથી નાથ જો;
દુઃખ તજવાનો માર્ગ બતાવો તે થકી,
હિતકારી છો આપ અમારા તાત જો. -૬

જ્ઞાન દીપ તો આપ તણો અજવાળતો,
સકળ લોકને એવો દિવ્ય પ્રકાશ જો;
અનંત જ્ઞાન ઉદ્યોત કરો છો આપશ્રી,
અપૂર્વે તેથી જ્ઞાનસૂર્ય છો ખાસ જો. -૭

નિર્ભયતાનો માર્ગ બતાવો તે થકી,
અભયદાતા આપ અમારા થાવ જો;
સત્ય માર્ગને સમજાવો છો તે થકી,
જ્ઞાનચક્ષુના દાતા આપ ગણાવ જો. -૮

કર્મમુક્તિનો માર્ગ બતાવો તે થકી,
મોક્ષમાર્ગના દાતા આપ ગણાવ જો;
અશરણ જીવો બહુ પીડાતા કર્મથી,
શરણભૂત એ જીવ સકળના થાવ જો. -૯

વિષય વિલાસો દુઃખ હેતુ આપે કદા,
તે જ વિલાસે જીવન મારું જાય જો;
નિર્વિકારી જીવનના દાતા તમે,
જેહ જીવનથી સાચું સુખ પમાય જો. -૧૦

આત્મગુણો જે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર્ય છે,
રત્નત્રયીના નામ થકી ઓળખાય જો;
કારણભૂત છો આત્મગુણો પ્રગટાવવા,
રત્નચત્રીના બોધક તેથી આપ જો. -૧૧

ક્ષમા આદિનો ધર્મ પ્રભુ પ્રકટાવવા,
આત્મધર્મને પ્રકટાવો છો આપ જો;
જ્ઞાનક્રિયાની જોડી મુક્તિમાર્ગ એ,
ધર્મતણા તો ઉપદેશક છો આપ જો. -૧૨

પ્રિય ધર્મના નાયક છો સ્વામી તમે,
ધર્મ રૂપી રથના સારથિ ખચિત જો;
ચકવર્તી છો ચાર ગતિના અંતથી,
ભવસાગરમાં બૂડતાઓના દ્વીપ જો. -૧૩

ડૂબતાઓના તારક આ સંસારમાં,
ચાર ગતિમાં પડતાનો આધાર જો;
કેવળદર્શની કેવળજ્ઞાની આપ છો,
ગુણ કદી જે પામે નહિ સંસાર જો. -૧૪

નાશ કર્યો છે ચારે ઘાતી કર્મનો,
થયું એથી છદ્મસ્થપણું સહુ દૂર જો;
રાગ દ્વેષને જીતીને સ્વામી તમે,
આત્મગુણને પ્રકટાવો છો ધીર જો. -૧૫

ભવસાગરને તરી ગયા છો આપશ્રી,
તરીને તેના તારક છો મહારાજ જો;
તત્ત્વજ્ઞાનને સમજયા છો સ્વામી તમે,
તત્ત્વજ્ઞાનને જાગૃત કરતા રાજ જો. -૧૬

બાહ્ય અને અંતરથી પ્રભુજી ! મુક્ત છો,
મુક્તદશા એ સહુનો મુક્તિમાર્ગ જો;
જ્ઞાન સકળને પામ્યાથી સર્વજ્ઞ છો,
જીત્યો આપે સિદ્ધ ગતિનો દુર્ગ જો. -૧૭

સિદ્ધ ગતિના સુખ કેરી તો વાત શી ?
સત્ય સુખનો તે તો છે ભંડાર જો;
અચળ નિર્મળ અનંત તેને જાણવી,
પીડારહિત અક્ષય સુખ અપાર જો. -૧૮

આવું શાશ્વત સ્થાન મળ્યું છે આપને,
તેથી કરીને નિર્ભય બનીઆ આપ જો;
મોહ શત્રુ સંહારી નિર્ભય થઈ ગયા,
આપ ચરણમાં વંદન હજો અમાપ જો. -૧૯

અનંત ગુણના સાગર શશિસમ શોભતા,
રાગ દ્વેષના હણનારા અરહિત જો;
આપ તણી તો મુક્તિ જોતી વાટડી,
આપ ચરણમાં વંદન છે ભગવંત જો. -૨૦

સામાયિક પાળવાની વિધિનો પાઠ - પધ્યાન્તર

પાઠ - ૮

ગઝલ

(૧)

સામાયિક યોગનું ઊંચું, અમારું વ્રત નવમું છે;
સામાયિક નામ શિક્ષા વ્રત, સમધિ આપ તું મુજને.
અતિચારો રૂડા વ્રતના, નિવારું પ્રેમથી સઘળા,
અતિચારો સમજીને હું, હવે નહિ આદરું અવળા.
અરે મન વાણી કાયાને, ગૂંથી મેં પાપવૃત્તિમાં;
કર્યા મેં પાપના બંધો, ન રાખ્યું દિલ સમતામાં.
સામાયિક વ્રત લઈને મેં, કીધી નહીં વૃદ્ધિ સમતાની,
વિધિ પૂરી નહિ પાળી, કરી છે વ્રતની હાનિ.
બધા દોષો થજો નિષ્ફળ, હૃદયથી એ જ માગું છું,
કરું છું નાથ, પશ્ચાત્તાપ, રૂડું મુજ વ્રત પાળું છું.

(૨)

સામાયિક વ્રત લીધું પણ, કરી નહિ વૃદ્ધિ સમતામાં;
થયું નહિ વ્રતનું પાલન, વિધિ શુદ્ધિ ન જળવાતાં.
ઉતાર્યું પાર તેને નહિ, વળી કીર્તન કરાયું ના;
કર્યું નહિ કાંઈ આરાધન, ન રાખ્યું દિલ આજ્ઞામાં.
થજો દોષો બધા દૂરે, હૃદયથી એ જ માગું છું;
કરું છું નાથ પશ્ચાત્તાપ, તમારી સાખ માગું છું.

કદાપિ દશ મનના ને, વચનના પણ દશે દોષો;
 થયા હો બાર કાયાના, હૃદયથી માફી માગું છું.
 વિષયની હો કથા કીધી, અગર જો વાત ભોજનની;
 યુદ્ધકથા દેશ રાજયોની, હૃદયથી માફી માગું છું.
 વિધિથી લીધું સામાયિક, અવિધિ વાપરી તેમાં;
 બધા આ દોષની હું તો, હૃદયથી માફી માગું છું.
 કદાપિ મુજ મનમાં જો, થયો કંઈ પાપસંકલ્પ;
 અતિક્રમ દોષ એવાની, હૃદયથી માફી માગું છું.
 ગયો જો પાપ સન્મુખે, કદાપિ પાપ કરવાને;
 વ્યતિક્રમ દોષની તેથી, હૃદયથી માફી માગું છું.
 કદાપિ પાપ કરવાને, થયો તલ્લીન સ્વામી હું;
 બન્યો તેથી અતિચારી, હૃદયથી માફી માગું છું.
 કદાચિત્ પાપ જો કીધું, કરીને વ્રતનું ખંડન;
 બન્યો તેથી અનાચારી, હૃદયથી માફી માગું છું.
 વળી જાણે-અજાણે મેં, કદી મન વાણી કાયાથી;
 કર્યા હો અન્ય દોષો જો, હૃદયથી માફી માગું છું.
 કદાપિ માત્રા મીડામાં, અગર કાના પદાક્ષરમાં;
 ભણ્યો ઓછું, વધુ, ઊલટું, હૃદયથી માફી માગું છું.
 કદાપિ જાગૃતિ છોડી, કશો ઉપયોગ નવ રાખ્યો;
 જમાવી ના પૂરી સમતા, હૃદયથી માફી માગું છું.
 બધા આ દોષની માફી, લઉં છું સિદ્ધની સાખે;
 સ્મરીને પંચ પરમેષ્ટી, હૃદયથી માફી માગું છું.

મો. ક્ષમાપના (ખામણા)

પાઠ - ૧૩

હે ભગવાન ! હું બહુ ભૂલી ગયો,
મેં તમારાં અમૂલ્ય વચનને લક્ષમાં લીધાં નહીં,
તમારા કહેલાં અનુપમ તત્ત્વનો મેં વિચાર કર્યો નહીં,
તમારાં પ્રણીત કરેલાં ઉત્તમ શીલને સેવ્યું નહીં,
તમારા કહેલાં દયા, શાંતિ, ક્ષમા અને પવિત્રતા મેં ઓળખ્યાં નહીં.
હે ભગવાન ! હું ભૂલ્યો, આથડયો-રઝળ્યો અને અનંત સંસારની
વિટમ્બણામાં પડ્યો છું.

હું પાપી છું, હું બહુ મદોન્મત્ત અને કર્મરજથી કરીને મલિન છું.
હે પરમાત્મા ! તમારાં કહેલાં તત્ત્વ વિના મારો મોક્ષ નથી.
હું નિરંતર પ્રપંચમાં મડ્યો છું, અજ્ઞાનથી અંધ થયો છું;
મારામાં વિવેકશક્તિ નથી અને હું મૂઢ છું, નિરાશ્રિત છું, અનાથ છું.
નીરાગી પરમાત્મા ! હવે હું તમારું, તમારા ધર્મનું અને તમારા સાધુનું શરણ ગ્રહું છું.
મારા અપરાધ ક્ષય થઈ હું તે સર્વ પાપથી મુક્ત થઉં, એ મારી અભિલાષા છે.
આગળ કરેલાં પાપોનો હું હવે પશ્ચાત્તાપ કરું છું.
જેમ જેમ હું સૂક્ષ્મ વિચારથી ઊંડો ઊતરું છું, તેમ તેમ તમારાં તત્ત્વના ચમત્કારો
મારા સ્વરૂપનો પ્રકાશ કરે છે.

તમે નીરાગી, નિર્વિકારી, સચ્ચિદાનંદસ્વરૂપ, સહજાનંદી, અનંતજ્ઞાની,
અનંતદર્શી અને ત્રૈલોક્યપ્રકાશક છો.

હું માત્ર મારા હિતને અર્થે તમારી સાક્ષીએ ક્ષમા ચાહું છું.
એક પણ પણ તમારાં કહેલાં તત્ત્વની શંકા ન થાય;
તમારા કહેલા રસ્તામાં અહોરાત્ર હું રહું; એ જ મારી આકાંક્ષા અને વૃત્તિ થાઓ !
હે સર્વજ્ઞ ભગવાન ! તમને હું વિશેષ શું કહું ? તમારાથી કંઈ અજ્ઞાણ્યું નથી.
માત્ર પશ્ચાત્તાપથી હું કર્મજન્ય પાપની ક્ષમા ઈચ્છું છું.

નોંધ: ત્યારબાદ ફરી વખત નમોઘ્યણં તથા નવકારમંત્ર બોલી સામાયિક પુરી કરવી.

ૐ શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ:

શ્રીમદ્ રાજચંદ્રકૃત 'મોક્ષમાળા'માંથી.

લેખક પરિચય

આ પુસ્તિકાના કાવ્યના વિવેચક શ્રી ત્રંબકલાલ ઉ. મહેતા (ઉ.વ. ૮૭ વર્ષ) હિમાચલ હાઈકોર્ટના નિવૃત્ત ચીફ જસ્ટિસ છે અને પોતાની નિવૃત્તિ બાદ ગુજરાતના જાહેર પ્રશ્નોમાં સક્રિય રસ લે છે. નિવૃત્તિ બાદ તેમની મુખ્ય પ્રવૃત્તિ વાચન-લેખનની રહેલ છે. હાલ તેઓ મુનિશ્રી સંતબાલજીએ પંચાવન વરસ પહેલાં સ્થાપેલ ભા. ન. પ્રા. સંઘના પ્રમુખ છે. તેઓ મુનિશ્રી સંતબાલજીએ શરૂ કરેલ “ વિશ્વવાત્સલ્ય ” માસિકના

સંપાદક મંડળના સભ્ય છે અને વિશ્વમાં પ્રચલિત ધર્મોના તેમજ ખાસ કરીને જૈનદર્શનના અભ્યાસી છે. આ પુસ્તિકા ઉપરાંત તેમની રચનાઓ નીચે મુજબ છે :

૧. પાથ ઓફ અર્હટ્ (અંગ્રેજીમાં)
જૈનદર્શનના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોની વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિએ સમજૂતી.
૨. સંતબાલ - એ સેઈન્ટ વીથ આ ડિફરન્સ (અંગ્રેજી)
મુનિશ્રી સંતબાલજીનું જીવન તથા પ્રેરક પ્રસંગો.
૩. સંતબાલ, એક અનોખી માટીના સંત -
ઉપરના પુસ્તકનો ગુજરાતી અનુવાદ - અનુવાદક શ્રી મગનભાઈ પટેલ.
૪. આનંદઘન સ્તવનો (ગુજરાતી) -
અવધૂત શ્રી આનંદઘનજીએ બાવીસ તીર્થકર ઉપર રચેલ સ્તવનોનું વિવેચન.
૫. ઉત્તરાધ્યયન - સાર -
ભગવાન મહાવીરે આપેલ અંતિમ ઉપદેશની ગાથાઓ અંગેનું વિવેચન.
૬. જૈનદર્શનની રૂપરેખા -
જૈનદર્શનના દરેક પાયાના સિદ્ધાંતોની સાદી સમજ.
૭. વોટ ઈઝ જૈનીઝમ (અંગ્રેજી) -
પ્રશ્નોત્તરી રૂપે જૈન સિદ્ધાંતોની અંગ્રેજી ભાષામાં સમજ.
૮. બોમ્બે પબ્લિક ટ્રસ્ટ એક્ટ (અંગ્રેજી)
આ કાનૂનની અંગ્રેજીમાં કાનૂની દૃષ્ટિએ વકીલો તથા કોર્ટોને ઉપયોગી ટીકા.
૯. ઈસ્લામનું રહસ્ય સૂફીઝમ (ગુજરાતી)
નીચેની રચનાઓ પ્રકાશિત કરવાની યોજના છે.
- (૧) અનેકાન્તવાદની જીવનમાં ઉપયોગિતા.
- (૨) વંદિતુ પ્રતિક્રમણ-સૂત્ર - મુનિશ્રી સંતબાલજીનું પદાંતર - તેની સમજૂતી.
- (૩) સામાયિક સૂત્ર.
- (૪) ગુજરાતની અસ્મિતા (આદિકાળથી શરૂ કરી મરાઠાકાળ સુધીનો ગુજરાતનો ઈતિહાસ)
- (૫) સોક્રેટિસ પૂર્વેના ગ્રીક ફિલસૂફો.